

ТАҚРИЗИ МУҚАРРИЗИ ХОЛИС

ба диссертатсияи номзадии Ризобоева Наргис Мамадкаримовна дар мавзуи «Тасвирҳои парадоксӣ дар шеъри муосири тоҷик» (давраи истиқлолият) барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илми филология аз рӯйи ихтисоси 10. 01. 08 – назарияи адабиёт. Матншиносӣ

Диссертатсияи Ризобоева Наргис Мамадкаримовна ба тадқиқи якҷанбаи ҳунари тасвирпардозии шоирони муосири тоҷик бахшида шуда, аз ҷанбаи навгонӣ ва тозаҷорӣ дорад. Ин гуфтаро сохтору мундариҷа, муҳтаво, шеваи таҳқиқ, инчунин сайри умумӣ доир ба манзараи шеъри замони соҳибистиқлолии Ҷумҳурии Тоҷикистон собит менамояд.

Рисола аз муқаддима, се боб, ҳафт фасл, се зерфасл, хулоса ва рӯйхатти адабиёти истифодашуда иборат буда, дар муқаддима зарурати интихоби мавзӯ, аҳамияти таҳқиқи он, дараҷаи омӯхта шудани мавзӯ, мақсад ва вазифаҳои асосии таълифи пажӯҳиш ва дигар муқаррароти қори илмӣ мушаххасан арзёбӣ шудаанд.

Боби якуми диссертатсия «Вижагӣ ва равандҳои асосии шеъри муосири тоҷик дар даврони истиқлол» унвон дошта, дар ду фасл масъалаҳои марбут ба хусусиятҳои тамоюлҳои адабиёти замони истиқлол ва шеъри тасвирию анвои он мавриди таҳқиқи баррасӣ қарор гирифтаанд. Диссертант дар ин қисмати рисола вазъи пешрафти адабиёти замони мо, таъсири ҳаводису падидаҳои сиёсӣ иҷтимоӣ ва фарҳангии маънавию ба шеър таҳқиқ қарда, доир ба манобеи таъсиргузор ба илҳому истеъдодӣ шоирӣ сухан меронад ва мулоҳизаҳои хешро дар бобати дастабандии шеъри тасвирӣ таъйид месозад.

Ёдоварӣ ва судҷӯӣ аз афкори мунаққидони машҳур – пажӯҳишгарони адабиёти тоҷику форс, амсоли Ризо Бароҳанӣ, Муҳаммадризо Шафеи Кадканӣ, Маҳмуди Футуҳӣ, Алиасғари Шеърдӯст, Аскар Ҳаким, Абдунабӣ Сатторзода, Абдурраҳмон Абдуманнонов, Матлубаи Мирзоюнус, Нуралӣ Нуров, Равшани Ҳамроҳ ва дигарон, овардани намунаҳои рӯшану барҷаста аз ашъори шоирон, таҳлили огоҳонаи афкори адабии ноқидон ва ҳунари тасвиргарии суханварон далолат бар он дорад, ки унвонҷӯ моҳияти мавзӯро

хуб дарк намуда, огоҳона ба ташреҳи масоили меҳварии таҳқиқоташ шуруъ кардааст.

Матлаби мазкурро решаҷӯии масъалаи мавриди назар ва омӯзиши пешинаи корбурди ин санъат дар назми классикӣ ва шеъри имрӯзи тоҷик, ки дар боби дуҷуми диссертатсия омӯхта шудааст, маълум месозад.

Ин боби таҳқиқоти Ризобоева Н.М. «Сарчашмаиносӣ ва заминаи ташаккули тасвири парадоксӣ дар адабиёти тоҷик» ном гирифта, масъалаҳои моҳияту марҳила ва асосҳои зуҳури тасвирҳои парадоксӣ, пешинаи корбурди он дар адабиёти классикии тоҷик, ҷойгоҳи чунин навъи тасвир дар шеъри тоҷикии садаи XX ва аркону шеваҳои эҷоди ин ҷанбаи ҳунари шоирона таҳлилу баррасӣ гардидаанд. Унвонҷӯ бо така ба андешаҳои олимони назарияпардозии асримиёнагии тоҷику форс, монанди Шамси Қайсӣ Розӣ ва Атоуллоҳ Маҳмуди Ҳусайнӣ, муҳаққиқони ватанию хориҷии муосир ва дар заминаи ашъори шоирони гузаштаву имрӯза кӯшиш намудааст, ки ҷойгоҳи парадоксро дар адабиёт муайн созад. Муҳим он аст, ки ӯ сарчашмаи корбасти ин санъатро аз ашъори Одамушшуаро Рӯдакӣ дарёфта, истифодаи онро дар ашъори шуарои машҳури сабки ҳиндӣ ва минбаъд дар шеъри рӯзгори мо бо интихоби намунаҳои ҷолиб тадқиқ мекунад. Ба ин васила рисола навис арзиши эстетикӣ санъати парадоксро дар марҳилаҳои гуногуни таърихи адабиёти тоҷику форс маънидод намуда, онро як воситаи пуробуранг сохтани каломии манзум ва истеъдоди волои шоирӣ арзёбӣ мекунад.

Муаллифи таҳқиқот мавзӯи аркон ва шеваҳои эҷоди тасвири парадоксиро бо сайри кӯтоҳи таърихӣ оғоз карда, доир ба мафҳумҳое, ки хоси тасвир ва дарунмояи шеър мебошанд, мулоҳиза меронад. Ӯ таҳлили шахсиятбахшии ашъ, мафҳумҳои отифию маънавӣ, тасвири ҳолат, тазоду таноқузи баён, ҳисомезӣ ва дигар паҳлӯҳои шеваҳои бозтоби маҳорати эҷодии шоиронро аз шеъри устод Рӯдакӣ шуруъ карда, ба намунаҳои шеъри шоирони сабки ҳиндӣ рӯй оварда, идомаи ин анъанаро дар ашъори суҳанварони замони мо Гулназар, Доро Начот, Муҳаммадали Аҷамӣ, Озар, Шаҳобуддини Шучоъ, Гулноз, Нарзуллоҳи Азизиён ва адибони дигар дармеёбад.

Аз баррасиҳои дар бобҳои якуму дуюм анҷомёфта ду ҷиҳати масъала равшан мегардад. Аввалан, кӯшиш меравад, ки заминаҳо ва собиқаи истифодаи парадокс дар қаламрави адабиёти беш аз ҳазору садсолаи мо собит шавад. Дувум, дар бобҳои ёдшуда вобаста ба масъалаҳои баррасишаванда порчаҳои шеърӣ зиёд аз ашъори чехраҳои шинохтаи назми муосири тоҷик таҳлилу тавзеҳ меёбанд. Ин маънои онро дорад, ки аз оғози диссертатсия сар карда пайванди андешаҳо ва робитаи бобу фаслҳо бо мавзӯи меҳварии пажӯҳиш ҳалал намеёбад ва унвонҷӯ ҳамеша огоҳона дар сари мақсади асли меандешад, ба маҳорати суҳанварон мустақилона баҳо медиҳад ва мувоҳидаҳои илмӣ меорад.

Боби охирини диссертатсия «Тасвирҳои парадоксӣ дар шеърӣ муосири тоҷик» (давраи истиқлолият) унвон дошта, аз ду фасл ва се зерфасл иборат аст. Дар фасли аввали ин боб, ки «Нақши парадокс дар таҳаввули маъно ва сабки баён» ном гирифтааст, падидаҳои ҳунари дар мисоли парадокс бо интиҳоби чанд порчаи манзум аз ашъори шоирон Низом Қосим, Аскар Ҳаким, Доро Наҷот, Камол Насрулло, Искандари Хатлонӣ, Суруш, Нуралӣ Нурзод, Нусратулло Бобоев ва чанд шоири насли нави адабиёт мавриди таҳлил қарор гирифтааст.

Фасли охирини диссертатсия, ки шомили се зерфасл мебошад, ба ташреҳи маҳорати бонувони суҳанвари имрӯзи тоҷик – Гулрухсор, Фарзона ва Гулноз дар эҷоди тасвирҳои парадоксӣ нигаронида шудааст. Тасвирҳои парадоксии шоирони ёдшударо унвонҷӯ аз чанд ҷиҳат, аз назари мазмун, мавзӯ, ҳунар, бозёфтҳои шоирона, пайванди тасвир бо ҳаводиси иҷтимоӣ, таърихӣ ва падидаву зухуроти мухталиф тадқиқ намудааст.

Хулосаи умумии рисола низ ба ҳамон равиши ҳосе, ки дар саросари тадқиқот ба мушоҳида мерасад, навишта шуда, зубдаи андешаҳои муаллифи рисоларо фарогир аст.

Рисола бо сабки муҳаққиқона, риояи меъёрҳои баҳси илмӣ, истиқлоли назари муаллиф, қорбурди саҳеҳи сарчашмаҳои илмиву адабӣ навишта шуда, аз поёни як мавзӯи тадқиқотӣ дар адабиётшиносии тоҷик башорат медиҳад.

Дар баробари муваффақияту навғониҳо дар диссертатсия баъзе камбудихои чузъӣ низ ба назар мерасанд, ки ислоҳи онҳо ба манфиати кор аст:

1. Дар саҳифаи 55-уми рисола байте, ки Шамси Қайсӣ Розӣ барои санъати муноқаза ҳамчун далел овардааст, ғалат навишта шудааст.
2. Дар рисола чо-чо ғалатҳои имлоиву техникӣ ва номувофиқати сарчашмаи ишорашуда бо рӯйхатти адабиёт ба назар мерасад.

Эродҳои мазкур зудислоҳшаванда буда, арзиши илмии рисолаҳо ба ҳеҷ ваҷҳ кам намекунанд.

Бо итминон метавон гуфт, ки диссертатсияи Ризобоева Наргис Мамадкаримовна дар мавзуи «Тасвирҳои парадоксӣ дар шеъри муосири тоҷик» (давраи истиқлолият) барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илми филология аз рӯйи ихтисоси 10.01.08 – назарияи адабиёт. Матншиносӣ тибқи талаботи ҷорӣ Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон навишта шудааст. Автореферат ва мақолаҳои таълифкардаи унвонҷӯ мухтавои асосии рисолаи илмиро ба таври зарурӣ инъикос менамоянд. Муаллифи диссертатсия барои пешниҳод шудан ба Шурои диссертатсионии 6D.KOA-037 назди МДТ-и «Донишгоҳи давлатии Хучанд ба номи Бобочон Ғафуров» аз рӯйи ихтисоси 10.01.08 – назарияи адабиёт. Матншиносӣ сазовор мебошад.

Номзади илмӣ, дотсент,
директори Китобхонаи вилоятии
оммавии ба номи Тошхоҷа Асирии
вилояти Суғд

Мирсаидов Б.Т.

Имзои Мирсаидов Б.Т.-ро тасдиқ менамоям.
Сардори шуъбаи кадрҳои Китобхонаи вилоятии
оммавии ба номи Тошхоҷа Асирии вилояти Суғд

Ҳомидова З.М.

Суроға: 735700, Ҷумҳурии Тоҷикистон,
вилояти Суғд, шаҳри Хучанд,
ҳиёбони Исмоили Сомонӣ 1
www.asiri.tj; E-mail: somonzod@mail.ru
Тел: 8-3422-6-43-23